

LXVI

2

2019.

КЊИЖЕВНОСТ
И ЈЕЗИК

КЊИЖЕВНОСТ И ЈЕЗИК

САДРЖАЈ ЗА 2019. ГОДИНУ

РАСПРАВЕ И ЧЛАНЦИ

Златко М. Грушановић	Типови хероја у српској драми од 1990. до 1994: Александар Поповић – <i>Бела кафа</i> ..... 1.....	31
Јасмина С. Јокић Зорица П. Хаџић	Фолклорни елементи у приповедачком опусу Милете Јакшића..... 2.....	281
Душка Б. Кликовац	О стилским вредностима одсуства интерпункције..... 1.....	15
Предраг Ж. Петровић	О поезији и памћењу: позна лирика Десанке Максимовић ..... 1.....	47
Предраг Ж. Петровић	<i>Пустите ме како ја хоћу</i> : о „трећем добу” у антологији Богдана Поповића ..... 2.....	269
Радоје Д. Симић	О Белићевом схватању интерпункције и поводом тога ..... 2.....	253
Милан В. Стакић	Српски глаголски облици под лупом..... 1.....	1

ПРИЛОЗИ

Снежана С. Башчаревић	Родољубиви импулс у поезији Петра Пајића..... 1.....	83
Јелена Јб. Биљетина	Семантичко-деривациони потенцијал глагола <i>јести</i> ..... 1.....	103
Вера П. Ваш	Поезија као феномен односа између ауторовог <i>ја</i> и <i>другог ја</i> ..... 2.....	335
Милан Д. Вурдеља	Изнуђени зазор од другог: осврт на имаголошке аспекте приповедака Лазе Лазаревића ..... 2.....	311
Предраг Д. Дилпарић	Месне предлошке конструкције у две хрисовуље Краља Стефана Уроша I..... 1.....	93
Биљана С. Ристић	Како је волео кнез – песма <i>Што се боре</i> <i>мисли моје</i> ..... 2.....	323
Др Драгомир С. Сандо	Књижевни и педагошки труд Гаврила Стефановића Венцловића ..... 1.....	57
Марина Јб. Спасојевић	Одбор за стандардизацију српског језика – двадесет година деловања ..... 1.....	73
Александра М. Угреновић	Парасижејне, метасижејне и празничне приче у реалистичкој приповедној парадигми ..... 2.....	299

НАСТАВА

Желимир Ж. Драгић Вишња М. Мићић	Читање с испитивањем хоризонта очекивања – стратегија рада на књижевном тексту ..... 2.....	371
Валерија Б. Јанићијевић Милена Б. Митровић	Изборни текстови у читанкама за разредну наставу књижевности..... 1.....	155

Бојана С. Милосављевић	Развијање речничке културе у академској настави.....	1.....	181
Милка В. Николић	Градијаца као стилистичка и синтаксичка категорија: методички приступ у средњошколској настави.....	2.....	357
Балша Н. Стипчевић	Како научити ђаке да препознају падеже?	1.....	123
Балша Н. Стипчевић	Српски датив као страни: разговорни језик и уибеници	2.....	343
Оливера В. Урошев Палалић	Роман <i>Хајдук Станко</i> – између љубави и освете (Интертекстуалност на примеру основношколске интерпретације романа Јанка Веселиновића <i>Хајдук Станко</i>).....	1.....	139

ПРИКАЗИ

Јована Д. Бојовић	Слово за векове	2.....	395
Маријана Р. Ђукић	Нова књига за све језикофилице	2.....	411
Сања Ж. Ђуровић	Како и зашто (не) писати овако.....	2.....	399
Валентина М. Илић	Пословице у настави језика, језичке културе и књижевност.....	1.....	215
Валентина М. Илић	О статусу српског језика и његовог правописа у науци и настави.....	2.....	405
Бранка Јакшић Провчи	Путујућа учионица (од екскурзије до стручног путовања као стваралачке активности)	1.....	203
Александра Марковић	Проучавање је осветљавање	1.....	195
Стефан Ж. Милосављевић	Мистерије настанка језика.....	2.....	381
Душица М. Мићовић	Традиционално у модерном или наслојавање традиције	2.....	389
Бојана Тодић	Речник српскохрватског књижевног и народног језика.....	1.....	207

ХРОНИКА

Тијана М. Копривица	Хроника рада прве научно-практичне школе србистике „Доминанте српске културе“.....	2.....	415
Зона Мркаљ	Хроника 60. Републичког зимског семинара	1.....	223

БИБЛИОГРАФИЈА

Гордана Ј. Ђоковић	Ђура Јакшић (1832–1878) селективна библиографија књиге	2.....	419
Владимир Живановић	Доситеј у дневном листу Политика.....	1.....	233

IN MEMORIAM

Александар М. Милановић			
Весна Ј. Ломпар	Професор др Живојин Станојчић (1930–2019).....	2.....	435
Оливера В. Радуловић	Павле Илић (1932–2019).....	2.....	431

УПУТСТВО АУТОРИМА ЗА УРЕЂЕЊЕ ТЕКСТА.....	1.....	243
УПУТСТВО АУТОРИМА ЗА УРЕЂЕЊЕ ТЕКСТА.....	2.....	439

НОВА КЊИГА ЗА СВЕ ЈЕЗИКОФИЛЦЕ

(*Језик око нас*, ур. С. Новокмет, С. Слијепчевић Бјеливук,
М. Николић, едиција Језички саветници, Нови Сад: Прометеј,
164 стр.)

Издавачка кућа Прометеј, у оквиру едиције Језички саветници, објавила је, јесени 2019. године, књигу *Језик око нас*. Књига представља својеврсни зборник радова, сачињен од текстова објављиваних у протеклих шест година на интернет страници под називом *Језикофил*. Унутар корица ове књиге нашло се 45 прилога о различитим, ваљано одабраним, језичким питањима. Окосницу зборника чине прилози оснивача и уредника поменутог интернет портала – Слободана Новокмета, Светлане Слијепчевић Бјеливук и Марине Николић, а аутори осталих текстова, наведени према редоследу из садржаја књиге, јесу следећи: Ана Мацановић, Жарко Б. Вељковић, Бојана Тодић Санковић, Бојана Томић, Весна Ђорђевић, Марина Спасојевић, Горан Милашин, Владо Ђукановић, Вања Миљковић, Маријана Ђукић, Јелена Думић, Ана Миленковић и Биљана Марић.

Како се истиче у Предговору ове књиге, размишљања и запажања о актуелним језичким појавама износе се у слободнијој форми, на прелазу између научног рада и популарног текста. Циљ овог зборника јесте да се текстови са сајта учине доступним и изван виртуелног домена, а да, тако обједињени, направе особит путоказ кроз нашу језичку стварност од 2013. године, када је *Језикофил* основан, па све до данашњих дана.

Текстови у зборнику *Језик око нас* проговарају о актуелним питањима и проблемима српског језика и језичке културе на научнопопуларан начин. Прилози су писани брижљиво, са видљивом, и одлично спроведеном, намером аутора да изводе из научне проблематике учине пријемчивим и разумљивим широкој читалачкој публици. Анализе су сажете, неретко представљене духовито, али увек поуздане и информативне. Циљ тако замишљеног штива јесте да подучи

на занимљив начин – а то је оно што ову књигу препоручује најширем кругу корисника, без обзира на степен њиховог формалног образовања.

Књига *Језик око нас* састоји се од седам поглавља, сегментираних према тематском опредељењу прилога које обједињују.

У првом поглављу, које носи назив *Кроз историју језика* (9–30), читамо информативан текст о Вуку Стефановићу Караџићу као терминологу, потом текстове који се баве етимолошким објашњењима речи (нпр. топонима *Карабурма*, *Палилула*, *Теразије*, *Авала*), као и разматрање о (не)постојању сликовитости код фразеологизма *пушити као Турчин*.

Друго поглавље носи насив *О променама речи* (33–46) и обухвата прилоге о актуелним морфолошким питањима (нпр. у вези са употребом и значењима глагола на *-ети* и *-ити*).

Промене у језику које су дошле са новим технологијама и новим начинима комуникације (језичке особености СМС порука, друштвених мрежа, вејб-сајтова) – тематска су потка трећег поглавља у књизи, које носи назив *О језику у медијима и на интернету* (49–58). Ту можемо читати о језику на Твитеру, о томе који се све термини користе на Јутјубу и како се они прилагођавају у српском језику, као и духовита разматрања на тему везану за „уништавање” српског језика посредством интернета и СМС порука.

Четврто поглавље овог зборника, под називом *О утицају страних речи на српски* (61–82), окупља текстове који се баве увек актуелним питањем о потреби и ефекту снажног уплива речи страног порекла у српски језик. Овде се можемо обавестити о значењима појединих нових речи (на првом месту англицизама), које долазе као именитељи нових друштвених појава, као што су, на пример, речи *хендловати*, *мингловати*, *бинџовање*, *менаџмент* или изрази *клич играч*, *гарбици тајм*. Такође, у овом одељку књиге читаћемо о томе како се зову противници вакцинације, али и о оправданости употребе израза *узети шут*, врло фреквентног у речнику спортских новинара.

Језичка средства у политичком дискурсу разматрају прилози у оквиру петог поглавља, које носи назив *О језику у политици* (85–95). Овај сегмент књиге односи се на разоткривање манипулативних стратегија које се спроводе језичким средствима, из угла модерних когнитивних теорија. Поента ових разматрања лежи у занимљивој досетки са једне стране у овом поглављу: „Пошто смо навикли да су речи најјаче оружје, онда нас не чуди што томе служе и у политици” (91).

Шесто поглавље књиге, *О значењима речи* (99–116), читаоце обавештава о семантичким померањима код лексеме *прегршит*, о томе зашто треба говорити и писати *филозофија*, а не *философија*, о томе како је именица *јед* почела да означава љутњу, гнев или бес итд. Овде су и прилози инспирисани актуелним друштвеним и културним догађајима – текст посвећен глаголу *приврљити*, употребљеним у другој епизоди српске серије *Немањићи – рађање династије*, као и текст о изразу *бела кука*, који је у последње време постао тема друштвених дебата. Инспиративан је и прилог о застарелој лексеми *буквица*, која се налази

у структури фразеологизма *очитати некоме буквицу*, активног и фреквентног у савременом језику.

Прилози за језичку културу – наслов је последњег поглавља у зборнику (119–154). Ово поглавље разматра важна питања норме српског језика и језичке културе. У њему је објашњен сам појам *језичка култура*, потом појмови који се односе на типове изражавања из сфере књижевног језика (елитни тип и средњекњижевни тип), а такође, кроз анализу језичких и стилских одлика београдских културних водича, указано је на неоправдане процесе који се одвијају у српском језику, какви су бирократизација и англизација језичког израза. Два прилога из овог одељка књиге баве се лингвистичким питањем које се у последње време показује доминантним – а то је питање родно осетљивог језика.

Прилози у представљеном зборнику су кратки, али садржајни; лишени строге научне апаратуре (апстраката, резимеа итд.), али не и научног погледа на разматрана језичка питања; забавни и духовити, али са озбиљном језичком поуком. С обзиром на то, читалачка публика коју ће ова књига окупити, сасвим сигурно – бројна је и разноврсна. Књига ће бити корисна не само онима којима је језик струка него и свим лингвистичким ентузијастима, односно свима онима којима је стало до језичке културе, те желе (или су у обавези) да константно усавршавају свој језички израз, говорни и писани.

Осим тога, овај занимљив зборник радова може своју примену наћи и у наставној пракси. Наиме, представљена књига има потенцијал за дидактичко-методичко обогаћивање наставе и мотивисање ученика, будући да ће лакшем усвајању правила књижевног језика и општем повећању језичке културе свакако допринети питка и занимљива интерпретација важних језичких питања, прожета духовитим досеткама, али научно утемељена и поуздана. Не сумњамо да ће ученици оне особине из дефиниције стандардног језика – нормираност и функционалну поливалентност – лакше разумети након читања занимљивог прилога о Госпођи Норми, која има петоро деце: Чиновника, Новинара, Писца, Научника и Брбљивца. Иза ових назива ученици ће препознати чињеницу да постоји пет функционалних стилова, а да стандардни језик (који обликује Госпођа Норма) мора задовољити комуникативне потребе сваког од њих. Поред овог, и велики број осталих прилога са страница ове књиге могу се успешно инкорпорирати у наставне обраде различитих јединица из граматике, правописа и културе изражавања, у примереним наставним ситуацијама и у складу са расположивим временом и интересовањима ученика. Хумор у настави снажно је мотивишуће средство, а многи текстови из овог зборника маме осмех на лице већ својим насловом: „Орило горило – неправилно 'ма шта било'”, „Бирај речи да глупост не зазвечи”, „Може ли се супруг упрегнути?”, „Да ли смем у падеж ако нисам удата?”, и многи други.

Маријана Р. Букић

САДРЖАЈ

РАСПРАВЕ И ЧЛАНЦИ

Радоје Д. Симић	О Белићевом схватању интерпункције и поводом тога	253
Предраг Ж. Петровић	<i>Пустите ме како ја хоћу</i> : о „трећем добу” у антологији Богдана Поповића	269
Јасмина С. Јокић Зорица П. Хаџић	Фолклорни елементи у приповедачком опусу Милете Јакшића	281

ПРИЛОЗИ

Александра М. Угреновић	Парасижејне, метасижејне и празничне приче у реалистичкој приповедној парадигми	299
Милан Д. Вурдеља	Изнуђени зазор од другог: осврт на имаголошке аспекте приповедака Лазе Лазаревића	311
Биљана С. Ристић	Како је волео кнез – песма <i>Што се боре мисли моје</i>	323
Вера П. Ваш	Поезија као феномен односа између ауторовог <i>ја</i> и <i>другог ја</i>	335

НАСТАВА

Балша Н. Стипчевић	Српски датив као страни: разговорни језик и уџбеници	343
Милка В. Николић	Градација као стилистичка и синтаксичка категорија: методички приступ у средњошколској настави	357
Желимир Ж. Драгић Вишња М. Мићић	Читање с испитивањем хоризонта очекивања – стратегија рада на књижевном тексту	371

ПРИКАЗИ

Стефан Ж. Милосављевић	Мистерије настанка језика	381
Душица М. Мињовић	Традиционално у модерном или наслојавање традиције	389
Јована Д. Бојовић	Слово за векове	395
Сања Ж. Ђуровић	Како и зашто (не) писати овако	399
Валентина М. Илић	О статусу српског језика и његовог правописа у науци и настави	405
Маријана Р. Ђукић	Нова књига за све језикофилце	411

ХРОНИКА

Тијана М. Копривица	Хроника рада прве научно-практичне школе србистике „Доминанте српске културе”.....	415
---------------------	---	-----

БИБЛИОГРАФИЈА

Гордана Ј. Ђоковић	Ђура Јакшић (1832–1878) селективна библиографија књиге	419
--------------------	---	-----

IN MEMORIAM

Оливера В. Радуловић	Павле Илић (1932–2019)	431
Александар М. Милановић		
Весна Ј. Ломпар	Професор др Живојин Станојчић (1930–2019)	435
УПУТСТВО АУТОРИМА ЗА УРЕЂЕЊЕ ТЕКСТА.....		439

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

82+80

КЊИЖЕВНОСТ и језик : часопис Друштва
за српски језик и књижевност Србије / главни
и одговорни уредник Вељко Брборић. – Год. 3,
бр. 4/5 (1956)- . - Београд : Друштво за српски
језик и књижевност Србије (Београд : Чигоја
штампа), 1956- . -24 cm

Тромесечно. – Наставак публикације:
Књижевност и језик у школи
ISSN 0454-0689= Књижевност и језик